ADAM

Anul IV — No. 51 Redactor: I. LUDO 10 Iulie 1932

LA ADĂPAT de CAMIL PISSARO

COLABOREAZĂ D-NII: DR. S. BICKEL, EUGEN RELGIS, GALA GALACTION, O. HARMELIN, F. DIMA, I. LUDO. ILUSTRAŢIUNI DE: CAMIL PISSARO, S. HAY, LAZĂR ZIN.

REDACŢIA ŞI ADMINISTRAŢIA: STRADA STUPINEI 19 — BUCUREŞTI IV
Abonamentul anual Lei 150

www.dacoromanica.ro

Palestine Oil Industrie „SCHEMEN“ Ltd. Haifa

CAPITAL 200.000.000 LEI

Fabrica „Schemen“ înființată la Haifa în 1923, trimite untdelemnul cel mai fin rafinat și cel mai gustos, în toate părțile lumii: în Anglia, America de Nord, America de ud, Africa de Sud, China, Egipt, etc.

In România Untdelemnul Schemen

Cel mai fin rafinat

Cel mai pur de măsline

Cel ma gustos

costă numai:

Bidonul de 1 kgr. Lei 93,

1/2 kgr. Lei 49.—

Cereți băcanului dv. untdelemnul „Schemen“ la aceste prețuri. Sprijiniți munca, industria și exportul din Eretz Israel.

Reprezentanța Generală a făbricei „Schemen“ din Haifa

Henoch Leventer Fii

București, Str. Lucaci 14-16

Telefon 359/72 și 342/79

www.dacoromanica.ro

ADAM

ANUL IV. — No. 51 Redactor I. LUDO 10 Iulie 1932

Redacţia şi Administraţia : str. Stupinei 19 BUCUREŞTI IV

Dr. BICKEL de S. Hay

Eliezer Steinberg

— Minunata fabulă a vieţei sale —

de S. BICKEL

o o o

...„Henoch a purces pe drumul Domnului şi a trecut în nefire, căci l-a mutat pe el Domnul".

A dat carevà un tâlc mai impresionant pildei ce ilustrează viaţa omului spiritual, decât acest verset biblic, simplu şi cuviincios în rusticitatea-i plină de înţelesuri. Cine a adâncit mai bine dinamismul dramatic al „preumblării cu Dumnezeu" ? Cine a formulat mai succint idila tragică a firescului încetării-de-a-fi şi a tăiat cu nevinovăţie de copil, nodul mistic al cauzelor nebănuite ale „strămutării întru Domnul" ? Cine, dacă nu acest scriitor furişat în anonim al minunatei poveşti a lui Henoch ?

In după amiaza acelei zile de primăvară întârziată, bântuită de un vânt rece, când prietenii-orfani cuprinşi de un fior sfânt, au purtat umăr-la-umăr cosciugul celuia ce a fost Eliezer Ştеinberg al nostru, al tuturora — gândurile stârnite de durerea miilor de oameni ce umblau strânşi laolaltă, au pornit prin şesurile cu holdele coapte ale fabulelor lui şi au căzut istovite într'acel ungher mistic al lumii de „dincolo" unde moartea şi viaţa se hârjonesc cu dragoste. Eu n'am găsit nici o mângâiere şi cu tăria omului însetat după viaţă am blestemat râsul dumnezeesc şi am binecuvântat mintea omului de lut, care se zbătea în chinurile neînţelesului.

*

Varşovia, Ceglana 1 şi Cernăuţi. Negruzzi 1. Ce repetire ciudată şi grăbită a destinului ! Cu fructul copt a patru decenii, dascălul şcoalei evreeşti din târguşorul basarabean, a venit la Cernăuţi. „A venit" nu e cuvântul nimerit, — ci l'a mânat nostalgia tinerească şi entuziastă a unei mâni de oameni, care s'a încercat să creeze noua orânduire a culturii moderne evreeşti din ţara românească. Şi exista înfrigurarea ideologiei — dar lipsea bucuria înmuguritoare a creaţiei ; se zbătea pornirea nemânată de a clădi — dar lipsea focul sfânt al spiritului ce trebuia să stea ascuns în

www.dacoromanica.ro

altar; erau mulţi cari cereau hrana sufletească dar puţini cari s'o dea.

Şi erau în adestare toate şandramalele şi toţi surugiii diverselor partide— dar nu exista controlul spiritului îndrumător, care ştie de unde a pornit şi presimte drumul 'nainte; mulţimea de călăreţi şi pedeştri era adunată pentru luptă, în cap cu pârcălabii şi sutaşii, dar se aştepta glasul cornului celui uns.

Iară noi soldaţii acelei culturi care schimbă din temelii, l-am ridicat pe scuturile noastre şi l-am uns drept stăpânitor al nostru, pe el fabulistul care a pătruns sensul şi non-sensul vieţii, care stârnea furia neliniştei şi picura blândeţea păcii.

Şi când îngustimea de minte din lăuntrul şi furia stăpânirii de afară au măcinat, cărămidă după cărămidă, templul culturii înfiripat cu atâta trudă, a rămas printre noi jâlţul de profet al pusnicului-martir din mansarda Cernăuţului.

Cuvântul viu şi gândul răscolitor au pătruns în târguşoarele cele mai ascunse; îmbărbătare şi mântuire pentru cei slabi, scutec de mătasă pentru creaţii în faşă, haine înzăuate pentru acei cari erau în amiaza faptei lor.

Eliezer Şteinberg nu mai e — a rămas doar nostalgia după un Eliezer Şteinberg.

Dezorientarea unei generaţii, care a rămas orfană o vor înţelege numai acei cari au crescut sub soarele dogoritor al lui Pereţ.

*

I. L. Peretz şi Eliezer Şteinberg. Peretz — vulturul impetuos al verii culturale pretimpurii evreeşti din Polonia; Şteinberg — porumbiţa tăcută a primăverii culturale întârziate din România. Pereţ se înalţă în zborul său vrăjit şi mare din „poate şi mai sus" şi aruncă de-acolo proclamaţii pentru semenii săi istoviţi în pornirea lor spre revoltă. Şteinberg se pogoară din cuibul său de gânduri, spre văile vieţei ca să rostească metafore şi gungureşte slovele sale pline de înţelepciune, obidiţilor ce caută puteri pentru sborul lor în întâmpinarea lui Mesia.

Peretz, în preajma lui 1905 — sute de scântei pline de înţelesuri şi lanţul de aur al rabinilor ca să stârnească focul revoltei de înoire; Şteinberg, în amurgul solemn din 1917 — un ferestrău, un vreasc dintr'o fabulă şi se aprinde focul viu al patosului social.

Cernăuţi, Negruzi 1 şi Varşovia, Ceglana 1. Pe o pârtie de drum sufletesc o generaţie a pornit spre cealaltă, să se contopească dar n'a ajuns — căci propteaua s'a frânt.

*

Bagajul ştiinţific format din fărâme culese pe cărările bătute ale teoriei, duce la puterea de convingere sectantă şi făureşte cercul de fier al disciplinei de luptă; viaţa masselor care creşte impetuos, distruge până la unul bacilii desnădejdii din sângele bolnav al intelectualului, ne dă credinţa tămăduirii şi ne aduce tămăduirea însăşi: lumina poetică a pildei omului creator rodeşte nostalgia pentru trecut, linişteşte şi provoacă dezorientarea zilei de azi şi crează vârtejul bucuriei zilei de mâine.

In jurul spiritului fabulistului nostru, s'au împletit urmele strălucite ale epocilor istorice şi s'au îmbinat armonic cu semnele de aur ale unei lumi noi.

Ascuţime talmudică, blândeţea eclectică din Midraş, lirizm medieval pătruns de filozofie, chinul exotic al

www.dacoromanica.ro

Cabalei şi furtuna răscolitoare a Hascalei, toate au avut partea lor în concepţia lui despre lume şi au hrănit cu seva lor modernismul lui revoluţionar.

Astfel de fenomene armonice nu sunt legiune, un milion de evrei-români l-a avut pe unul singur — Eliezer Steinberg.

*

A murit un om sărac şi noi am rămas pe drumuri. Se desfac în memorie cuvintele cu cari profetul culturtural al vremurilor noastre, Karl Kraus l'a prohodit pe Peter Altenberg, cel mai gingaş între gingaşi.

Repet aceste cuvinte şi le evoc cu privire la un poet nu mai puţin gingaş —Eliezer Steinberg. Ştiu că mulţi oameni cum se cade îşi vor duce mâna la chimir, îl vor pipăi şi se vor linişti, mulţi scriitori vor cerceta, nerăbdători, în sertarele lor de cuvinte şi subiecte şi vor mângâia, drăgostos, comorile lor, regăsindu-şi siguranţa avuţiei. Dar mai ştiu că, cel puţin, la una din fabulele sale, va veni clipa revelaţiei atât pentru burghez cât şi pentru scriitor, clipa când fiecare din noi rătăceşte singuratec pe cărările întunecoase ale întrezărirei la lumina propriului opaiţ sufletesc.

Şi atunci vor vedea o lumină mare de legendă şi înţelepciune, ce s'a stins. Atunci buzele lor vor murmura cu evlavie: Am rămas săraci.

E. RELGIS de Lazăr Zin

Peregrinări Europene

Noapte berlineză

de EUGEN RELGIS

o o o

Seara, în Vestul berlinez. In urmă cu zece ani, am trecut prin acelaş Kurfürstendamm, când l-am visitat pe profesorul Georg Fr. Nicolai. Pe atunci bulevardul era liniştit, cu faţade de boereşti, acoperite în parte de cortina arborilor bătrâni. Intre aceste faţade stilizate şi grilajul lor din marginea trotuarului larg cât o stradă, stăruia intervalul înflorit al grădiniţelor cu intrări acogerite de marchize, cu scări pe a căror rampă statuete de marmoră sau de bronz schiţau gestul tăcerii confortabile, al reveriei sau al hierarchiei aristocratice.

Azi, grilajurile au dispărut; grădiniţele au devenit trotuare de mozaic, lângă cele de asfalt; semi-parterele sânt acum magazine de lux, cu vitrine la nivelul străzii. Cuburi şi coloane de cristal sânt în locul florilor, cu câteva modele de reclamă: o pălărie, un pantof, o brăţare, mătăsuri — oprind pe trecători şi îndrumându-i pe nesimţite spre galantare orânduite cu artă, în joc de oglinzi şi de lumini filtrate ca pe o scenă. Dar magazinele au urcat şi la etaj; birourile, deasupra lor. Vechile case dacă n'au fost dărâmate, sânt ajustate pentru uzul comer-

www.dacoromanica.ro

ţului, al finanţei, ori sânt acum restaurante „exotice" (un „birt ţigănesc" îşi arată emblema pe un soclu: un ceaun atârnat de pirostrii deasupra unui jar electric). Cinematografele, cu platoşele lor incandescente, cu titluri înflăcărate, alternează cu terasele cafenelelor — somptuoase saloane pentru norodul elegant al turiştilor şi bussinesmenilor veniţi din toate continentele.

Căci Vestul a devenit centrul cosmopolit pe care berlinezul autentic îl disprețuește (pentru că e inabordabil pentru punga lui) sau îl urâşte (pentrucă vede acolo vârtejul valutelor forte, al vanităţilor şi umilinţelor politice — dar şi al ascensiunilor postbelice spre cari jinduesc burghezia scăpătată, nobilimea desafectată şi chiar mulţimea care nu se mai mulţumeşte cu orchestrele duminicale şi cu halba de bere din localuri periferice). Azi, „Vaterlandcafé" a devenit un gigantic stup de naţionalităţi amestecate, cari — după reţeta ingenioasă a lui Kempinski — îşi pot găsi, în încăperi în stil specific, cu musică, cu dans şi bucătărie autochtonă, iluziile patriei părăsite.

Miragiul electric a schimbat şi fisionomia arhitectonică. Faţade încadrate de linii vibrătoare verzi, albastre, roşii, ca nişte placarde în care sânt tolerate ferestrele vechilor apartamente. Pe cerul neutru, provizoriu ca un decor teatral, constelaţii mercantile se aprind şi se sting, repetând până la hipnoză numele unei celebrităţi de sezon sau marca unui săpun, al unei şampanii, al unei perii de dinţi. Deasupra unui squar, alte tuburi incandescente prelungesc vertical în siniliul nopţii careurile aurii ale unui „magazin universal". Pe discuri rulante, manechine cu figuri cari vor să pară distinse, modelate însă de degete demente, arată ultimele „creaţiuni" ale modei. Surprind pe feţele unora dintre privitoare acea dorinţă nesăţioasă a aparenţelor, acea maladie a cochetăriei care duce la traficul trupului şi la prostituare a sufletului şi a conştiinţei. Trecătorii se grupează în faţa automobilelor expuse în standuri cu plante tropicale — şi remarcă probabil linia nouă a caroseriei, perfecţiunile motorului nichelat: zeul vitezii e acolo, cu orgoliul şi prestanţa lui vertiginoasă...

Pe bulevard, circulaţia e trepidantă, dar disciplinată; la încrucişări, agentul a devenit inutil, caci lămpile colorate, atârnate, îndrumează vechiculele cu o autoritate absolută. Becul roşu — şi din străzile laterale sbucnesc automobilele masate; becul verde — şi tramvaele pornesc pe prêşul de iarbă, flancate de limuzine lucitoare; becul alb — şi pietonii se grăbesc să traverseze între linii trase pe asfalt...

Fantomatică în aureola faţadelor încinse, Gedächtnisskirche stăruie cu profilul ei roman, — insulă ocolită de fluviul plin de murmurul motoarelor şi monosilabele klaksoanelor. Incă nu e suprimată din această piaţă, pentru a elibera perspectiva bulevardului de obsesia ei devenită medievală. La câţiva paşi sânt zidurile sclipitoare cu mii de ochi, ale varieteurilor, ale cafenelelor. Gara Grădinii Zoologice dudue deasupra străzilor, cu trenurile ei urbane şi internaţionale. In faţa ei, fauna planetei e adăpostită în custi şi parcele, în imensa grădină iluminată şi ea: un dancing e acolo, printre lei şi hipopotami, surplus de senzaţii pentru noctambuli şi nevropaţi.

In acest cartier, atât de liniştit în urmă cu zece ani, bachanalele au pătruns cu vuetul lor sincopatic. Stă-

www.dacoromanica.ro

zile cari poartă numele lui Goethe, Kant, Uhland şi al altor clasiei ai culturii germane, sânt străbătute de acelaş fior al modernismului devorant: — baruri automate, dancinguri, tripouri —bănci, saloane de înfrumuseţare, burse ale viciului... Şi la colţuri te acostează acele fiinţe fardate, masculi afemeiaţi şi femei active, cari îţi propun fără ezitare un popas la „Eldorado" (paradis de abjecţiuni ultramondene) sau o şedinţă de spasmuri savant inversate (dozate şi după onorar).

Intru în cele din urmă la un cinema: un Tonfilm: „Der Andere". Dubla conştiinţă a procurorului Hallers, apaş în toiul nopţii — şi ziua, judecător implacabil, condamnând pe tovarăşii săi de jaf şi de orgie, pe cari nu-i mai recunoaşte. Deşi veche, piesa are o savoare actuală. Oare citadinul modern, chiar dacă nu e un anormal ca Hallers, nu are o dublă constiinţă, jonglând între imperativele moralei sociale şi voluptăţile cari desaxează, — între laşităţile unei reputaţii onorabile, cantonată la truda cotidiană, şi deslănţuirea de vanităţi şi de dorinţi în feeria nocturnă a unei civilizaţii decadente ? Căci perfecţiunea externă a acestei civilizaţii, suprapusă mizeriei şi modestiei populare — ca florile veninoase crescute din belşug de putregaiuri — nu poate încânta pe călătorul care vrea să vadă dincolo de aparenţe. Civilizaţia europeană e la apogeu — dar şi la marginea prăpastiei. Ca să nu vadă primejdia, căscată acolo, cu fiarele răzbunării şi pedepsele reînceperii umile, civilizaţia se încercueşte în iluziile luxului şi luxurii, sfidând eternitatea cu urletele de negrii în smoking, cu ţipetele isterice ale femelelor desgolite dar diamantate...

In Vestul proteic al Berlinului, cultura germană (cea adevărată: spiritualistă şi universală) e cotropită de hoardele succesului şi bogăţiei. Adevărata Germanie, eliberată de zalele imperialismului prusac, păstrează, în colţuri cari trebuesc căutate, valorile ei reale, energiile ei disciplinate, putinţele ei de organizare şi expansiune. Republica, încă tânără, nu s'a deprins nici cu libertatea civică nici cu elanuri revoluţionare. Confuzie de gesturi şi de compromisuri, de personagii arhaice, camuflate, şi de aventurieri sectari. Intre ruinele monarchice — unele coloane au rămas intacte — şi noile fundaţii ale socialismului metodic, stărue acele locuri virane unde saltimbancii s'au grăbit să înalţe corturile lor multiculore, unde traficanţii viciilor şi mântuitorii de răspântii au adus cu ei bandele de gheşeftari şi trişeuri... Vestul berlinez a devenit astfel în câţiva ani o vastă tabără a americanismului care înalţă şi prăvăleşte averile şi celebrităţile. In toate capitalele e câte un Vest, care pompează trupurile şi bogăţiile, cu acele roţi fascinante ale Norocului, cu acele vârtejuri ale Uitării, cu acel vacarm al Voluptăţii care duce — în atmosfera narcotică — spre sinucidere colectivă, spre acea destrămare a unei societăţi intermediare ce nu poate renunţa la idolatriile vechi şi căreia îi este teamă de sfinxul zilelor de mâine.

In acest miez de noapte, mulţimea freamătă în lumină. Circulaţia sporeşte în loc să scadă; localurile abia acum se umplu până la debordare — şi la vitrinele cristaline privitorii se adună, ca să vadă — dacă nu le poate încă poseda— noile forme ale Modei, noile tentaţii ale Superfluului. Când revin în Meineckestrasse, hotărât să adorm

www.dacoromanica.ro

în toiul acestei iluminații de bâlciu, mă întâlnesc cu amicul Leonaș. Telefonul i-a adus vești dela agenții din porturi... Și mă ia cu dânsul, la poșta din gara Grădinii zoologice. Trebue să predea câteva telegrame: ordine de vânzare, cote de repartiție, comenzi urgente. La birou nu e nimeni; nici acasă: intendenta, menajera, fata de casă au plecat și ele, în această Sâmbătă, spre micile lor aventuri sau spre nostalgiile lor familiare. Și iar traversăm bulevardul sonor, iar suntem orbiți de clipirile miriadare ale cinematografelor și barurilor. Dialogul nostru e fărâmițit de sirene imperioase, de hohote, de refrenuri cacofonice. Și când Leonaș aștepta să-i vină rându la ghișeu (căci și acolo publicul făcea coadă) am simțit acea sclavie mascată a Traficului mondial — care smulge din pat pe directorul unei firme petrolifere și îl gonește spre oficiul telegrafic. Afacerile sânt mereu afaceri, anulând timpul și spațiul: o mică întârziere poate scădea cursul acțiunilor.

Iată Zeul modern: Societatea Anonimă — tiranul fără cap, dar cu mii de ghiare și ventuze, înfipte în trupuri palpitânde de nevoi sau de pasiuni.

Și suspinul lui Leonaș se pierdu în țăcănitul mașinilor legate de cablurile cari cuprind lumea — ca rețelele de păianjeni pururi nesătuli.

Comemorarea lui Eliezer Steinberg

O O O

La Baraş̦eum, s'au adunat susținătorii propileelor netencuite, încă, ale culturii evreești din Capitală ca să comemoreze moartea lui Eliezer Steinberg.

Au strălucit prin absența lor beduinii Saharei literare evreo-române ce-și durează corturile poeziei lor pe dunele de nisip migrătoare între două frontiere sufletești.

Oratorii s'au urcat în ritmul convingerilor lor spre culmile creației șteinberghiane, au păş̦it solemn în jurul isvoarele ei, de unde au scos câte un pumn de apă, cu care au stropit și înviorat credințele lor sociale și culturale. Reprezentanți ai diverselor curente, ei au proiectat lumina ideologiei lor asupra personalității marelui fabulist, tâlcuind divers fapta și creația lui atât de vastă și variată.

Ne-a fost însă dat să ni se deschidă porțile grădinii pline de roade și să păş̦im sub ramurile încărcate cu fructele celei mai autentice creații evreești, conduși cu grijă și tremur de evlavie pe cărările luminate de soarele geniului, de către d. dr. Bickel care a trăit ani de a rândul în preajma maestrului, fiindu-i prieten și discipol. Lepădat de sine, și pătruns de rostul mare al lui Steinberg în sânul culturii și literaturii evreești, dr. Bickel a aruncat punți de înțelegere peste apele liniștite ale trecutului și valurile răscolitoare ce năruie prezentul, ca să putem urca pe înălțimile nebătătorite încă ale zilei ce vine. Mânat de patosul unei credințe dar reținut de măsura intelectului său fin, vorbitorul a strâns într'o seamă de cuvinte și simțiri, înțelepciunea noastră tradițională și pornirea neînfrânată a elanului. Așa ne vorbea numai Eliezer Steinberg, când ridica mâna în cerurile creației evreești și scotea de acolo curcubeul tihnei frumosului ca să-l întindă pe firmamentul nostru îngust.

www.dacoromanica.ro

G. GALACTION

„Cuvântul cel etern şi neisprăvit"

de GALA GALACTION

o o o

Sir John Lubbock, în cartea sa: „*Fericirea de a trăi*" spune (în capitolul „Alegerea Cărţilor"): „... traducerile, deşi poate că nici odată nu se vor ridica până la frumuseţile originalului, sunt totuşi uneori şi ele admirabile. Biblia cea dintâi... este o pildă doveditoare..."

Fericitul Sir John se gândea, firește, la traducerea engleză a Bibliei, cu adevărat o lucrare magistrală şi poate prima Biblie din lume care se apropie de măreţia cea fără pereche a originalului.

Am îndrăznit şi eu să visez, pentru limba şi literatura românească, o nouă traducere a Bibliei. Bătrâna traducere cantacuzinească a rămas, pe ţărmii vremii noastre, ca o salcie străveche, plină de scorburi şi gata de prăbuşire.

Ne trebuia o nouă odrăslire, o expansiune nouă, din rădăcinile eterne ale originalului ebraic şi elinesc.

Sunt douăzeci şi cinci de ani de când am scris primul meu articol în care ceream — autorităţilor bisericeşti şi cărturarilor neamului — întinerirea Sfintelor Scripturi, conform noilor puteri şi agerimi lexicale ale graiului nostru. Şi de atunci încoace, înargumentări şi reveniri numeroase, am ciocănit necontenit la porţile zăvorîte şi de bronz ale incomprehensiunii generale...

A dat Dumnezeu că, într'un târziu, zăvorul s'a mişcat din loc şi porţile s'au crăpat de două degete... Peste vre-un an, sper că voi avea prilejul să mă explic mai mult de cât pot face astăzi şi să complectez odiseia silinţelor şi a tribulaţiilor mele.

Dar „cântul" e etern neisprăvit!... Incă zece tovarăşi de lucru să fi găsit şi toţi de-ar fi fost ebraişti ca Gesenius, eliniști ca Wilamowitz şi literaţi ca Gheorghe Coşbuc, tot n'am fi putut să biruim, cu amploare, supraomeneasca sarcină a traducerii Sfintelor Scripturi...

Trebue — când întreprinzi o nouă traducere — competinţa, munca şi stăruinţa a două sau trei generaţii. Ceeace am făcut noi este aproape numai arătura... Şi câte lacune au rămas! De câte ori am zgâriat glia numai de o palmă... După noi, trebuie să vie semănătorii... de îndreptări, de observaţii, de prefaceri parţiale. Şi deabia, peste alţi 30-40 de ani, să se arate grapa de aur, care să netezească şi să pacifice ogorul sacru şi atât de greu laburabil.

Dorul şi inima noastră — ostenite de câte am putut face până acum — rămân aplecate şi visătoare, în pervazul zilelor ca şi al destăinuirilor viitorului...

Am dorit, am chemat, am încercat o nouă Biblie, pentru neamul şi pen-

www.dacoromanica.ro

tru limba românească... Aspirație uriașă și înfricoșată, pentru un sărman suflet, rătăcit în savanele protivnice ale ceasului de față!...

Am dorit multiplicarea și canalizarea — până în meleagurile noastre sufletești — a predestinatului Iordan...

Am vorbit ca — prin farmecul cuvântului proaspăt — Carmelul și Taborul să se profileze în zarea cugetelor noastre...

Am căutat cu dor să răvărs în valurile Sulamitei, mireasma florilor de pe plaiul românesc!...

O. HARMELIN

Veghe

de O. HARMELIN

o o o

Lampa — ochi stingher — veghează.
Umbra ce mă'nfricoșează se ascunde
după mine
umbra ce și-a înfipt ghiara de'ntunerec
peste umeri și pe frunte
printre gânduri,
umbra stăpânește seara
'n care — ochi stingher — veghează
îndoiala,
foc ce își înalță pala
între mistuita viață
și imensul fără față.

Candela stingheră'n casă,
lampa,
străjue la masă
fața mea, ce stau și-ascult
golul umbrei, ce apasă,
umbră ce-a'nghețat — de mult —

Mână tremurând' aduce
flacăra spre piept.
S'o apuce
umbra crește se'ncovoae
peste gânduri.
Negru-ploaie.
Pe lumina ce s'a stins
umbra s'a întins.
Invins.

Inima, cu ritm de ceas,
urcă timpul greu și drept.
Sufletul pastrează, vas
o scântee ce-a rămas.
Indoiala
— arde'n piept.

Umbra-înalt țâșnită — piept —
și prăvale negrul — munte —
peste gânduri, peste frunte.

Noapte fără de sfârșit.
Noapte.

Indoială.
Friguri.
Șoapte.

www.dacoromanica.ro

Excursie quasi-politică

de F. DIMA

F. DIMA

o o o

Partidele politice și cotidianele noastre fac în chestiuni externe — aproape ca în Anglia — politica Foreign Office-ului dela Capul Podului.

Zâmbim când zâmbește respectivul nostru ministru de externe și ne bosumflăm, ne încruntăm și apostrofăm, când are d-sa plăcere s'o facă.

Iată-ne jigniți și supărați pe chestiunea de neagresiune dintre Polonia și Rusia.

Cotidianele bucureștene clatină arătătorul în semn de reproș în direcția Varșoviei.

— Așa ceva nu se face. Nu e gentleman-fairness. Pactul de neagresiune polono-rus cântărește cât o trădare...

Urmează și câteva sfaturi înțelepte:

— Băgați de seamă, pactul cu Rusia nu este decât o coală de hârtie pe care Rusia n'o va respecta dacă interesele sale îi vor dicta o altă politică.

Asta se spune — cu exces de gravitate — Poloniei care este tocmai pe cale de-a transforma alianța cu România într'o bucată de hârtie, fiindcă interesele o îndeamnă, în momentul de față, să-și schimbe atitudinea.

Nu știu — parole d'honneur! — dacă trebuie să plângem în cor cu confrații noștri sau să facem, după obiceiul nostru, opinie separată și să râdem nițel.

După informațiile de până'n prezent Polonia n'a semnat încă pactul cu Rusia. Dar dacă am ști că faptul e împlinit și „infamia" e consumată am exclama:

— Uf! Bine că am scăpat!

Veți întreba, poate, de ce mă bucur că Polonia, pardon de expresie, ne-a tras chiulul? Nu mă bucur de ceiace se numește bucurie adevărată, dar nici nu sunt întristat peste măsură. Iată de ce:

Ne-am înțeles cu Polonia să ne apărăm reciproc, în cazul când ne va ataca Rusia. In privința asta, cel puțin, nu există nici'o divirgență. Dar Polonia mai are un litigiu grav cu Germania. Noi cu Germania nu avem nimic de împărțit. Dacă izbucnește un conflict polono-german, care-i situația noastră? Păstrăm neutralitatea? Da și nu. Da — dacă polonezii învinș, ceiace nu e sigur; nu — dacă învinș germanii, căci nu putem admite slăbirea aliatului nostru. Dar să zicem că nu ne pasă de ceiace fac germanii cu polonezii și invers; pe noi nu ne privește decât alianța polono-română față de Rusia. Mai rămâne însă de cercetat care va fi atitudinea Franței și a Rusiei în acest conflict. Nu e greu de prevăzut că în acest caz nu scăpăm de o altercație simultană cu Rusia și cu Germania. La sfârșitul

www.dacoromanica.ro

socotelii Polonia va fi silită de împrejurări să-şi concentreze forţele contra Germaniei, iar noi — contra Rusiei. Şi dacă logica lucrurilor ne şopteşte că nu poate fi altfel, aceiaşi logică ne îndeamnă să punem întrebarea : la ce ne mai serveşte alianţa polonă ?

Toate aceste socoteli sunt însă perimate. Intre timp lucrurile au luat o altă înfăţişare. In loc să divorţăm noi de Polonia, se divorţează ea de noi. Căsnicia noastră fericită a suferit o mică deziluzie : am aşteptat să ne atace şi Rusia nu ne-a atacat. De ce nu ne-a atacat — asta-i treaba ruşilor. In paranteză şi în cel mai strict secret, pot să vă destăinuesc cauza pacifismului moscovit : guvernul sovietic se teme de tămâie şi de război.

Dar a mai suferit şi altcineva o deziluzie că nu a provocat'o Rusia : — Japonia.

* * *

Cu vreo opt ani în urmă, dacă nu mă înşel, ne-au făcut o vizită nişte prinţişori japonezi. Trăia regele Ferdinand şi Ionel Brătianu era, firește, la putere. Misiunea japoneză a fost întâiu la Varşovia, apoi a venit la Bucureşti. De ce-a venit ? Să asiste numai la frumoasa paradă care s'a prelins în faţa Palatului Regal de pe Calea Victoriei, sau urmărea şi alt scop, mai practic ?

Nu sunt în secretele zeilor, dar presupun că japonezii ne-au propus o mică combinaţie în legătură cu planurile lor din Manciuria.

Am acceptat, noi şi polonezii, combinaţia japoneză, sau n'am acceptat'o — nu ştiu. Dar ştiu precis că simultan Japonia şi România au respins — d. Iorga cu ifos, iar decedatul Inukai cu multă politeţă — pactele de neagresiune propuse de curând de către Moscova. Numai Polonia a şovăit ; ba, şi-a manifestat intenţia — nota bene : cu binecuvântarea Franţei — de a semna pactul parafat.

De ce a apucat Polonia o altă direcţie ? Ce s'a întâmplat ?

Japonia a aşteptat cu mult tact şi răbdare orientală ca Rusia să se încaere întâiu cu noi şi polonezii, ca să poată ea intra mai uşor şi mai sigur în Manciuria şi Siberia orientală. Dar nici noi, nici polonezii, nu ne-am mişcat, ci ne-am ocupat de nevoile noastre ; iar Rusia s'a înhămat la planul cincinal. Japonia consideră cu durere această pierdere de timp atât de preţioasă. Când s'a lăţit însă criza americană, tăind aripele elanului imperialist dela Newyork la San-Francisco şi mai departe peste întinderea Pacificului Ocean, militariştii nipponi şi-au pierdut ţinuta şi au invadat voinicește în Manciuria. Au ales, poate momentul cel mai favorabil, dar n'au nimerit...

Ursul sovietic s'a prefăcut că hibernează, balena americană a luat apă în gură, numai balaurul chinez s'a mişcat. Japonezii s'au repezit la Shangai, dar au repurtat o victorie catastrofală. Patrioţii japonezii în loc să comită harakiri, cum se obicinuește în asemenea ocazii solemne, au preferat să-şi salveze capitalurile în străinătate. Dezertarea capitalurilor, criza şi şomajul au scuturat ca taifunul curcubuşiii de flori şi afacerea manciureană merge tot atât de anevoios ca şi finanţele japoneze.

Combinaţia — dacă nu ne înşeală aparenţele — dintre Varşovia, Bucureşti şi Tokio, a plesnit ca o beşică de săpun. Rubla e aerofagă, iar yennul e ofticos : războiul ruso-japonez va trebui deci să sufere, după toate

www.dacoromanica.ro

probalitățile, o amânare pe termen mai lung.

In momentul oportun, d. Pilsudski a înțeles. D. Iorga n'a înțeles, fiindcă e istoriograf. Dar a priceput d. Heriot. Și nu-i exclus ca și d. Vaida, sau Maniu, să înțeleagă, cu nițică întârziere, firește.

Chestiunea Basarabiei? — Nu există pentru noi, fiindcă provincia e a noastră de drept și de fapt. Pentru Rusia însă ea nu există decât ca motiv de propagandă internă și externă. De propagandă — oricât de paradoxal ni s'ar părea acest lucru — de încălzire a sentimentelor naționale, din când în când. Se înșală cine crede că Basarabia prezintă pentru Rusia o problemă mai arzătoare decât Macedonia Cuțo-Valahă pentru noi.

Dar dacă noi ne putem dispensa, la urma urmei de pactul de neagresiune cu Rusia, fiindcă Moscova se ferește de complicații externe, iar noi nu avem nici um motiv să căutăm aventuri, Polonia e într'o situație care o silește să-și asigure pacea cu Rusia.

Scena politică a suferit o schimbare radicală în ultimul timp.

Hitler bate la ușa Coridorului polonez. Dar la celalt capăt al „coridorului" mai e o ușă, care duce direct în apartamentele Rusiei Sovietice. Dacă sparge ușa poloneză, Hitler nu se va opri la ușa rusească numai pentrucă pe pragul ei stă scris: *Rapallo.*

Polonezii, oameni prevăzători, au astupat ușile coridorului lor, ca să nu pătrundă moliile germane dela vest și baccili sovietici dela est, — și totuși a început să sufle pe acest coridor un mic curent de înțelegere polono-rusească, de înțelegere a intereselor comune în fața unui inamic comun. Căci dacă rușii s'au înțeles foarte bine cu republica germană, cu monarchia hitleristă va fi mai greu...

Asistăm la o schimbare vădită de fronturi.

In ce ne privește, putem repeta vorbele ucraineanului: *maia nata s craiu:* bordeiul meu e la margine; adică: afacerea nu mă privește direct.

Dacă rusul ne lasă în pace și polonezul e așa de gentil să nu ne tărească și pe noi într'o altercație cu Germania, — cu atât mai bine. De ce să ne supărăm? Dimpotrivă, ar trebui să-i zicem: *merci!* Nu mai suntem asociați într'o afacere care îi convine lui mai mult decât nouă. Dar rămânem prieteni: între prieteni nu-i nevoie de un contract de amiciție...

Morris Schwartz în Capitală

Sâmbătă 9 și Duminică 10 crt., publicul evreesc din Capitală a avut excepționalul prilej să sărbătorească pe cel mai mare artist dramatic evreu de astăzi, Morris Schwartz, directorul Teatrului de Artă evreească din New-York. Meritele lui Morris Schwartz în creiarea și desvoltarea unei arte pure teatrale evreești — sunt incomensurabile. Cu sacrificii imense, a izbutit să întemeeze Teatrul său din New-York care e considerat ca cel mai bine înzestrat din teatrele evreești de pretutindeni.

Din ansamblul teatrului său, au făcut parte corifeii scenei evreești ca: Schildkraut, Baratoff, Bulow, Celi Adler, etc.

Despre personalitatea lui Morris Schwartz și despre importanța culturală a activității sale teatrale, vom vorbi pe larg în numărul viitor.

www.dacoromanica.ro

INSEMNARI

o o o

CRONICA TEATRALĂ: *„Der Gazlen", la Teatrul Nou.* — Recenta dramă ce se petrece de vre-o două săptămâni pe scena de vară a Văcăreştilor, desvălue o nouă latură a complexului suflet judaic: sentimentul castraveţilor acri preparaţi de madam Ghitl. Adevărat personagiu mistic, această madam Ghitl pe care n'o vedem — dar despre murăturile căreia nu auzim decât lucruri bune! E şi tendinţa centrală a tragediei, de vreme ce însuşi „Gazlenul" e angajat să sincronizeze acriturile, cu un şir delicios pornografic de cuplete, singurele dar imperios necesarele cuplete, ce dau o notă proaspătă şi înviorătoare new-yorkezei drame în apă sărată. Ideea e originală şi ne place cu atât mai mult, cu cât e exprimată curajos şi murat: piesa, profund realistă, ne oferă castravetele, nu ca un simbol, ci ca o acră realitate. E drept că murătura, întocmai ca şi în cazul misticei madam Ghitl, nu e adusă pe scenă în zeamă şi coajă, ci doar sugerată — spre mare decepţie a spectatorilor, cari, excitaţi, mârâe între dinţi că direcţia le trage chiulul, nu din necesităţile regiei moderne—a cărei influenţă nefastă începe să se cam resimtă în Calea Văcăreşti— ci din pură zgârcenie. Eu, personal, cred că publicul n'are dreptate, fiindcă ori cât de mare artist ar fi eroul dramei, nu-mi închipui că şi-ar putea împrumuta o mască atât de reuşit satisfăcută, ca aceea afişată după vizita la madam Ghitl, fără să fi consumat realmente între culise, tragicul element murat. Atunci, care-i economia? Nu neg că în caz de forţă majoră — regia modernă, atât de detestată de pozitivul şi nenorocitul nostru popor, ştie să tragă beneficii din avantagiile ei. Închipuiţi-vă ce s'ar face ansamblul dela Teatrul Nou, dacă, în turneul său triumfal (trebue să prevedem şi această eventualitate) ar fi obligat să joace „Der Gazlen" la Peking sau la Teheran, unde nu veţi găsi un castravete murat să dai cu tunul? Aşa că nu aci rezidă greşala autorului, ci în rolul ce-l încredinţează unuia din parteneri care e pus să descrie calităţile acide ale murăturii în termeni atât de sugestivi şi picanţi, încât publicul, agitat la culme, cu ochii eşiţi din orbite, începe să tuşească, să-şi sufle nasul şi să facă: hâoki, hâoki, înghiţind noduri de emoţie gastrică. Drama în saramură e irezistibilă şi-l scoate din minţi. În acele momente, ar înfuleca pe nerăsuflate vagoane de murături. Dar de unde să le ia — dacă regia modernă îi le doseşte? Vezi? Asta îi reproşez autorului. Dacă are de gând să nu-i vândă publicului castraveţi, de ce-i face poftă? Cel puţin dacă „Der Gazlen" s'ar represinta în stagiunea de iarnă. Faptul teatral ar coincide cel puţin cu momentul în care se deschid butoaele de pepeni, castraveţi şi gogoşari. Astfel că ceea ce nu face direcţia teatrului în materie artistică, ar fi compensat cu ceea ce ar face băcanii în materie comercială. Dar până atunci, murăturile ar trebui cântate ceva mai în surdină. Să nu uite autorul că la teatrul evreesc, în special, vin foarte multe femei însărcinate.

Dar cine este „Der Gazlen"? Un croitor, zdrenţuros cum se pricep să fie numai croitorii, tolerant, filozof şi grevist, sclavul flămând şi ciupit al unei neveste urlătoare în interes casnic şi tocmai de aceea grav atinsă de o laringită acută şi rebelă, excelent interpretată de o artistă întâmplător bolnavă de aceeaş afecţiune a gâtului. Injuraturile, ţipetele, plânsetele, răguşeala şi peruca ei răsucită în coc, ca o ornamentaţie de coif ci, sunt toată istoria sărmanului nostru popor pribeag, pe farfurie.

Or, croitorul, deşi sărac lipit pământului, are două fete. Numai două. Un croitor jerpelit, cu vădite predispoziţii aristocratice. Un croitor maltuzian, să mă iertaţi. Două fete şi i-a pus un nasture chestiunii. Una mare căreia îi spune Mali (a se citi Meli) şi una mai mică, Sali (a se citi Seli). Şi un găzdar Max (a se citi Mex). Găzdarul, după o serie de farafasticuri (cari, fiindcă au izbutit, se numesc purtări frumoase) se logodeşte cu Meli, fată răzbită cam de mult de vrâsta măritişului, dar pe care autorul o obligă la o castitate ce se ia de păr cu viziunile ei conjugale. De aceia chiar, e aşa de tristă şi aşa de veselă şi aşa de nu ştie nici ea ce-i cu dânsa. Odată logodit cu Meli—ticălosul Mex se leagă la cap cu un prosop, cu intenţia de a cuceri pe Celi, în lipsa logodnicei. Prin nu ştiu ce

www.dacoromanica.ro

concurs favorabil al autorului însă, în locul Selii vine acasă Meli, care înfiorată de groaznicul spectacol al ştergarului şi al durerilor de cap de sub'el, strigă către logodnicul ei: „Mex, Mex, vrei ice-cream?" (a se citi: „Max, vrei înghețată" ?) Autorul nu ne spune la ce servește înghețata în America. După circumstanța dramatică, însă, presupunem că în Statele Unite te ungi pe cap cu ea, când ai migrenă. Mex strigă impacientat: „Loz mich ți ri" (a se citi: Hai s... în moaș'ta! Cine dracu mi te-a adus şi pe tine). Dar abia pronunță aceste urâte cuvinte şi intră în scenă Seli — şi odată cu ea o mare ferbințeală în sutletul focos oricum al lui Mex. Seli e o fetişcană dată naibii. Nu ştie de „hohmăs". Nu face teatru. Nu plânge când are poftă să râdă, măcar să crape autorul în zece. De aceea, spectatorul, pregătit după text la o vijeloasă deslănțuire de acte sângeroase, când o vede pe artista râzând de comicele situații tragice în care o pune autorul, n'are incotro şi râde şi el, fericit că s'a ales numai cu spaima: „Ptiu solst di wern! Lua-te-ar Mex să te ia! Mi-ai scos sufletul!".

Şi Mex, perfidul, acceptă subit grațios oferta logodnicei. Ați înțeles de ce! Ca să scape de Meli şi să rămână singur cu Celi. Şovăind deci şi cu un început de rană în suflet, Meli se duce veselă şi tristă, după ice-cream. Dar n'a eşit bine pe uşă şi omul cu prosopul se repede le Seli şi-i dă 15 dolari pentru o pereche de ciorapi. Impresionată de prețul ce-l pune Mex pe ciorapii amorului ei, fata îi cade în brațe. Dar vai! Uşa se deschide şi apare în prag, cine? Ați ghicit: Meli! „Foarte bine, mi-am zis eu satisfăcut de abilitatea autorului. Altfel il vedeam pe Mex, în generozitatea lui pasională, pornit s'o cumpere pe Seli de jos în sus, rămânând fără izmene. Că mulți de câte 15 dolari n'o fi având Mex în buzunar, ca să poată cimenta dragostea Celi cu o garderobă completă!".

Înghețată de oroare, Meli strigă: „Azoi? Ice-cream willst di, di gemeiner? T'ost di ice-cream! Hahahahahahaha! Hahahahahaha! Ha! (Adică: „Aşa, care vrasăzică? Înghețată vrei tu, porcule şi măgarule? Na, iaca înghețată! Hahahahahahaha! Hahahahahahaha! Ha!") Şi desperată, Meli deschide fereastra şi... aruncă în stradă, cutia de înghețată. Apoi hohotind ba de râs, ba de plâns, fuge în camera ei — de fecioară probabil. Dacă nu probabil, posibil. Să nu se uite că tragedia se petrece în America, țara tuturor posibilităților.

Şi nu mai este înghețată! „Ous ice-cream"! cum reflectează în sinea ei mireasa exaltată. Dar se înşeală amar! Fiindcă Mex, înebunit de lacrimile Celii, noua victimă a prosopului, care plânge după înghețată, strigă, aprins şi entuziast: „Celi, ir, Meli'n of țeluhàs, wel ich loifn, ich wel springhen in wel flien — în ich wel dir brenghen an'onder şachtel mit ice-cream!". „Celi, în necazul Melii, o să alerg, o să sar, o să zbor şi o să-ți aduc o altă cutie de înghețată!".

Şi se duce într'adevăr, după înghețată, ducă-se opt cu a brânzei.. cu şăpcuța lui de calfă de croitor, deşi după chipul cum subvenționează ciorapii fetei, i-ar sta bine să fie cel puțin contabil bilanțier.

Aceaste este ultima dramă de pe afişul mult încercatei noastre vieți evreeşti. Restul nu e decât amănunt de artă — de care dacă vrei ții seama, dacă nu — ceri banii înapoi. Nu te impiedică nimeni să te faci de răs.

LA CONCURENȚĂ. — După ce tragedia „Der Gazlen" se termină ca'n Schakespeare cu un inspăimântător măcel în veselă, încât stai şi te întrebi în ce o să mai bea trupa borşul, a doua zi, — publicul, în corpore, trece peste drum la drama rivală ce se pregăteşte tocmai să se desvălue lumii, în grădina „Izbânda". E miezul nopții. Moment fatal şi sinistru, prielnic spargerilor şi asasinatelor La ora 12 s'a petrecut şi celebra crimă din Schitu Măgureanu, Aci, se joacă „Genevische Liebe" („Amor hoțesc"). Ca şi în Gazlen, aceeaş problemă etern omenească şi evreească: un israelit pleacă în America şi după 7 ani trimite nevesti-sii un bilet de vapor.

Dar spre deosebire de piesa „Der Gazlen" a cărei morală e impregnată mai mult de o blândă filozofie sentimentală, întrucât autorul e preocupat să ne demonstreze că în America poate să cadă atât de jos încât să ajungă pe trotuar nu numai o fată ci şi o porție de înghețată, aci chestiunea evreească e pusă ritos şi fără nici o rezervă: ca să danseze căzăceasca, un evreu e obligat să recurgă la propriile sale picioare sau poate angaja câțiva dansatori dela Moşi? Răspuns: numai dansatori dela Moşi. Cât despre substratul social şi politic al piesii, nici nu mai e necesar să-l subliniem. Sare în ochi. In „Genevische Liebe" vedem în primul rând groaznicele perzecuții ce le îndură evreii din partea celor două mari civilizații: rusă şi americană,

www.dacoromanica.ro

cari silesc pe oropsiţii noştrii fraţi evrei să vorbească ruseşte la „Isbânda" şi englezeşte la „Teatrul Nou", când vocaţiunea lor istorică e tocmai viceversa. Aceeaş „Geneivische Liebe" ne dă apoi icoana exactă a vieţii idilice ce o duceau evreii în Rusia ţaristă. Astfel, ni se prezintă fete evreice cârne, din cochetăria, cu panglicuţe în păr ca mieluşeii pascali, cu saci de mărgele colorate în jurul gâtului lor de lebădă aproximativă, în fote naţionale ucraniene cu tot marafetul lor pitoresc de fluturaşi şi bentiţe, cum nu se mai văd azi, desigur, nici în muzeele dela Moscova. Şi bărbaţi în cămăşi de mătase vegetală, în botfori lustruiţi cu cremă de ghete şi nu cu untură de peşte şi încărcaţi cu buchete de flori, ca şi cum altă grijă n'ar avea decât să se ţină de fete şi să cânte şlagărul serii într'un idiş dat pe buze cu mult rouge de Goethe :

„... in di vest zain gheşeţt
pinkt azoi wi jeţt

Şi ni se mai dă dureroasa ocazie să vedem nişte fete de croitorie ajunse girls — exact aşa cum se petrece în viaţă — scoţând chiote ucraniene din nişte buze africane şi mişcând sub ochii noştri injectaţi de ororile antisemite, din şoldurile lor căzute cu două palme sub zona anatomică rezervată, de obiceiu, acestor delicate părţi ale trupului femeesc, cu nişte graţii de competenţa mamiferelor de mare greutate. Şi mai vedem o fată „natur" adică fără culoţi, rol eminamente impresionant, ce dă tinerilor şi burlacilor spectatori, o foarte berbantă dispoziţie biblică. Noi însă, oameni căsătoriţi, nu vrem să aplaudăm în această femee, numai părţile ei vizibil artistice — ci misiunea ei temerară de precursoare a apropiatelor vremuri când toţi vom ajunge, din pricina crizei, nişte jalnici şi jerpeliţi sans-culottes. Şi mai vedem un tânăr, comic prin angajament, ţăran debarcat chiar în ziua aceea în America dansând rumba ca un negru din Harlem şi încheindu-şi cupletele cu un „that's all" atât de pur, încât nu te-ai mira dacă ai afla că Washington a fost văr primar cu mă-sa. Şi mai vedem o fântână arteziană care la început face impresia unui zgârie nori, dar apoi îţi dai seamă că e o turlă de catedrală protestantă — deşi în fond nu e decât un tort peste care s'a turnat frişcă şi gunoiu cu găleata.

Şi la ora 3 dimineaţa, când cortina cade definitiv publicul trage concluziile sale asupra reprezentaţiei, dând buzna, într'un sentiment unanim, la grătarul lui Făgădău. Numai aşa se şi explică miraculoasa noastră vitalitate, datorită căreia am rezistat atâtor necazuri şi am supravieţuit atâtor popoare.

Iar dacă huliganii vor îndrăzni să ne spună că evreii nu sunt conservatori şi că spiritul lor revoluţionar a pătruns până şi în artă — fraţi evrei : scuipaţi-i în ochi. Nu vă jenaţi ! Şi dacă vă vor întreba ce-i arta, răspundeţi-le că asta-i scuipat ! Vă asigur că n'o să mai spună nici pis ! Îi cunosc eu...

ŢARA VISURILOR FEMENINE. — O publicistă bucureşteană, întorcându-se dintr'o excursie în Palestina, a ţinut o conferinţă entuziastă în cursul căreia a spus, între altele :

„După vizita făcută în Palestina, pot afirma cu toată convingerea că cea mai mare fericire pentru o femee, este să fie mamă în Palestina".

Aviz fetelor şi femeilor din lumea întreagă !

...Şi sincerile noastre felicitări băeţilor din Ţara sfântă !

Aşa dar şi de astă dată marele nostru Herzl a văzut clar când a susţinut că numai în Erez Israel, poporul evreu va putea căpăta forţe noui.

EVREII ROMÂNI ŞI ŢUICA DE PRUNE.— Asociaţia prunarilor încercase la Brăila un cartel cu Liga antisemită. N'a izbutit. S'a adresat Uniunii Evreilor Români. Şi cartelul s'a încheiat. Să fie oare evreii mai alcoolici decât antisemiţii ? Se pare că da !

ESTE D. IORGA OM CINSTIT SAU NU ?— Ce a fost eri d. Iorga şi ce este astăzi o ştim cu toţii. Eri a fost prim-ministru, astăzi nu mai e nici măcar pompier la teatru. Eri a candidat la preşidenţia Academiei, astăzi şi-a pus pofta în cui pentru o bună bucată de vreme, dacă nu pentru totdeauna. Eri a fost rector al Universităţii, astăzi nu e decât un „biet profesor care'şi vede de treaba lui". Fost, fost şi iar fost. Cu atâtea cruci câte s'au aşternut peste trecutul d-sale — d. Iorga s'ar putea angaja să populeze singur întreg cimitirul Pătrunjelu. Dar un lucru i-a mai rămas intact din gloria de odinioară : sărăcia. Nici astăzi chiar, în plină rostogolire, d. Iorga nu uită să ţipe mereu că-i cel mai sărac om din România. E consecvenţa personificată în carne şi păr.

Dar nu despre sărăcia, ci despre cinstea d-lui Iorga vreau să mă ocup aci.

www.dacoromanica.ro

Adevărul asupra căderii d-lui Iorga de la putere nu l'a putut încă nimeni afla până astăzi. Unele zvonuri, însă, pornite din anturajul cercurilor inițiate, pun în legătură violenta expulzare a marelui sărac din guvern cu vizita d-lui Fleischman, regele purgativului american. Fapt e că prea bizară a fost coincidența venirii în țară a regelui intestinal cu ieșirea d-lui Iorga din guvern, pentru ca zvonurile să nu aibă cel puțin o aparență veridică. Bine înțeles, d. Iorga, pe dealtă parte, susține că demisia a pornit din inițiativa d-sale. Fire impresionabilă, d. Iorga scrie și de astă dată, istorie impresionistă. Noroc că evenimentele se petrec înainte de a le relata d. Iorga. Altfel universul ăsta ar fi construit numai din imagini răsturnate.

Ceea ce se știe totuși precis, e că, părăsind palatul după regalul perdaf fără săpun, d. Iorga a refuzat să se mai urce în automobilul președinției și a cerut răstit șoferului să-i dea toiagul opoziției, lăsat în mașină. De ce? s'a întrebat, stupefiată, omenirea. Era furios oare d. Iorga pe șofer? Ce vină are adică bietul băiat în concedierea d-sale? Nicio una, firește Și atunci explicația a fost căutată aiurea; d. Iorga n'a vrut să facă uz de Packardul ministerial, deoarece socotia că nu mai are nici o calitate să consume benzina și cauciucurile statului. Se poate cere mai multă cinste unui om politic? Nici nu ne gândim.

Incurcătura, însă, a început din clipa în care s'a aflat că ceilalți miniștri, deși demisionari — spre deosebire de șeful statului — au fost mai puțin mofturoși, și n'au găsit nici un inconvenient să accepte această ultimă plimbare în mașinele resorturilor respective. Comparând atitudinea acestora cu excesul premierului — cum ar fi trebuit să taxeze țara pe colegii d-lui Iorga? Drept niște excroci ordinari — nu-i așa? — de vreme ce s'au folosit de obiecte ce nu le aparțin. Cam așa ar fi fost, dacă însuși d. Iorga nu le-ar fi acordat o circumstanță atenuantă, asupra căreia mă mir că nimeni nu s'a oprit până acum. Mă rog, dacă ex-omul-care-a-vrut-să facă-puțin-bine a crezut că nu mai are nici o calitate să se mai folosească de mașina statului, n'ar putea să ne răspundă d-sa: în ce calitate a făcut pe jos drumul spre casă, în redingota oficială? Da, îl somez pe d. Iorga să-mi răspundă: în ce calitate a mai purtat după demisie, redingota ce și-o pusese ca prim-ministru? Și dacă e într'adevăr atât de cinstit pe cât vrea să pară, de ce în momentul când a rostit cuvintele sacramentale: „Sire, mă las păgubaș" — nu s'a grăbit să-și scoată haina de gală și s'o bage în servietă? Nu știa d-sa că purtând mai departe o ținută cu toate semnele exterioare ale oficialității — ghetele lustruite, tocurile întregi, haina periată — riscă să fie salutat cu toate onorurile, pe stradă, de gardiștii plătiți din banii și sudoarea țării? Observați bine că d. Iorga n'are nici măcar scuza că demisia s'ar fi produs în iarnă, adică într'un anotimp când un asemenea elementar act de corectitudine i-ar fi putut cășuna un guturai cel puțin — ci în plin sezon canicular. Așa dar - a abuzat d. Iorga de o calitate de care a fost jumulit, sau nu? A abuzat! Cum rămâne deci cu cinstea d-sale?

Dar sub alt raport mă interesează onestitatea înaltului istoric. După o perioadă de incubație antisemită, care durează de vre-o doi ani, d. Iorga a încercat să închee un cartel cu lanciștii. Că aceștia s'au făcut că nu-l aud, e altă chestie. Așa pățesc oamenii săraci și faliți. Până îi ia cineva în seamă, le ese sufletul. In sfârșit, să-i fie de bine. Dar un fapt rămâne în picioare: cu acest prilej d. Iorga s'a pus în în întrea a lumină a neo-antisemitismului d-sale. D. Iorga e din nou bun amic al d-lui Cuza și un adept al ideologiei acestuia. Or, d. Neculai Iorga, dacă ne amintim bine — și ne amintim foarte bine — acum câțiva ani a fost în Statele Unite și s'a angajat față de evreii de acolo la un filosemitism atât de ireductibil, încât, plini de gratitudine evreii l'au copleșit de cadouri. Astăzi, d. N. Iorga contravine la obligațiile ce și le-a luat și face amor încârligat cu d. Cuza. In cazul acesta cum rămâne cu cadourile? Da, cu cadourile! Una din două: ori d. Iorga e filosemit, ori e antisemit. Dacă e filosemit — să fie sănătos și să se bucure de cadourile evreilor români în pace și onor. Dacă e antisemit, însă, îl poftim să ne dea cadourile înapoi, Da! da! Să ne dea cadourile înapoi și nu mai avem nici o pretenție. Fiindcă și cu slănina în pod și cu curechiul uns, nu merge. E timp s'o știe chiar și ilustrul pauperoman fost mare și care va rămâne să sperăm, și de aci înainte un mare fost.

I. LUDO

www.dacoromanica.ro

Ludwig Satz

o o o

In altă parte a revistei, vorbim despre ultima infamie dramatică ce se represintă în Văcărești. Grotescul acestei soiu de producție teatrală, ar constitui, firește, o primejdie culturală mai mică, dacă în fruntea ansamblului nu s'ar pune un talent de calitatea d-lui Ludwig Satz. Nu vrem să stăruim acum asupra acestui fapt, a cărei semnificație vom încerca s'o subliniem în numărul viitor. Vrem să spunem doar că unui artist ca Ludwig Satz, ca și tuturor talentelor reale ce s'au perindat în ultimii ani pe la noi, ar trebui să li se interzică, pur și simplu, să apară în fața publicului, cu un asemenea repertoriu. E o degradare inutilă pentru ei și o scandaloasă desorientare pentru public.

Acum, făcând abstracție de materialul dramatic de care uzează d. Ludwig Satz — ne facem datoria să-i aducem omagiul nostru pentru frumoasele momente de artă ce ni le-a dăruit, făcându-ne să uităm atât în „Der Gazlen" cât și în a doua nenorocire „Der Ledikgeher" *ce* spune și să ne ție atenția încordată asupra chipului *cum* spune. Având multe puncte de contact cu personalitatea lui Bulow, începând cu glasul și sfârșind cu unele ticuri de cari acesta din urmă a cam abuzat în ultimul timp, d. Ludwig Satz ne-a dat viziuni foarte precise de ecran. E un artist care, suntem convinși, că s'ar putea realiza excelent în film, dispunând de toate mijloacele de mobilitate, mimică și ton, cerute de peliculă.

In haosul de răguseli și bâlbăeli, discreția scenică a d-lui Ludwig Satz e o pată de lumină înviorătoare și reconfortantă. Acea tendință vagă de șarjă ce am vrea să i-o reproșăm, alături de repertoriul în care se produce, este datorit concepției nenorocite judeo-americane despre teatru și lipsei de stimă pentru public, ambele conducând pe artiștii noștri să facă artei lor infuzii pornografice de cuplet, acru ca și castravete din „Der Gazlen" și indecent ca tot repertoriul lor de mahala imundă.

I. L.

Lucrări de *Eugen Relgis*, apărute din Ianuarie—Iunie 1932:

„The principles of humanism", în engleza, cu note introductive de Iosef Ishill și o scrisoare-prefață de prof. A. Einștein, ediția de lux la „The Oriole Press", New-Jersey, New-York (U. S. A.).

„Los principios humanitaristas", traduse în spaniola, cu o introducere bio-bibliografică de Eloy Muniz (a zecea traducere a „Principiilor umanitariste"), Editura „Estudios", Valencia Spania.

„International pacifista", tradusă în spaniola de Eloy Muniz, cu o scrisoare și mesagiu de Romain Rolland, editura „Estudios", Valencia.

„Humanitarisme et individualisme", cu un avant-propos de E. Armand, editura „l'en dehors", Paris, ed. II.

„Wege zum frieden", operă colectivă (160 de colaboratori), prefață de R. Rolland, introducere și concluzii de E. Relgis, editura P. Riechert, Berlin.

„America-Europa", ancheta mondială, în „Nervio", Buenos-Aires.

„Istoria Sexualistă a omenirii" (Mari curtizane și vestiți libertini), prelucrare de E. Armand, editura „Cugetarea", București.

„Bulgaria necunoscută", (din seria de „Peregrinări europene"), editura „Vremea", București.

www.dacoromanica.ro

www.dacoromanica.ro

www.dacoromanica.ro